

จริยธรรมของนักการเมืองในระบบการเมืองไทย

Ethics of Politicians in Thailand

ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์*

Silawat Chaiwong

Received: February 2, 2018 Revised: February 25, 2018 Accepted: March 9, 2018

บทคัดย่อ (Abstract)

คุณธรรมและจริยธรรมทางการเมือง นับเป็นปัญหาหลักประการหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองไทยในปัจจุบัน ส่งผลให้นักธุรกิจสามารถเข้าสู่งานแสดงบทบาททางการเมืองมากขึ้น และนำไปสู่การเกิดสภาพปัญหาในลักษณะการอาศัยตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองเพื่อทางธุรกิจของครอบครัวและวงศ์ตระกูล เนื่องจากการบริหารประเทศนั้น ต้องยึดหลักผลประโยชน์สาธารณะ มากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล เพราะฉะนั้น หากนักการเมืองขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองแล้ว ก็มักจะก่อปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่างๆ อาทิ เช่น การมิได้รับความเป็นธรรมของกลุ่มธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ฝ่ายเดียวกับรัฐบาล การกำหนดนโยบายต่างๆ อาจเอื้อต่อกลุ่มทุนรัฐบาลด้วย และทำให้การออกนโยบายต่างๆ ได้ประโยชน์กับคนเพียงบางกลุ่ม ระบบราชการไทยมีกำเนิดมาเมื่อใดเป็นเรื่องที่ยากจะกำหนด นับตั้งแต่มีการปกครองประเทศมาถึงปัจจุบัน ระบบราชการได้เป็นกลไกหนึ่งในการปกป้องอภิไถ่ ปกป้องสถานะอำนาจของผู้นำ เผชิญภัยคุกคามจากภายนอก รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ จัดระเบียบสังคม และริเริ่มผลักดันให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นองค์อริปัตย์ เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดพระองค์เดียวก็ตาม ไขว่หาการปฏิรูประบบราชการจะเป็นไปโดยสะดวกง่ายดายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน ระบบราชการไทยซึ่งเป็นเครื่องมือการปกครองส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ได้กลายมาเป็นเครื่องมือสาธารณะ นับตั้งแต่ พ.ศ.2475 เป็นต้นมา ระบบราชการไทยได้ขยายตัวจนเป็นระบบที่มีขนาดใหญ่ มีกำลังคนประมาณสองล้านคน และมีหน่วยงานระดับต่างๆ จำนวนมากมาย

---

* Lampang Buddhist College

กระจายอยู่ทั่วไป ระบบราชการไทยมีบทบาทและภารกิจครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ
บทบาทและภารกิจของระบบราชการไทยตั้งแต่อดีตจนถึงการเปลี่ยนแปลงไปตาม
สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

คำสำคัญ (Keywords) : จริยธรรม, นักการเมือง, ระบบการเมือง

Abstract

Moral and Ethical issues have become prime factors in developing Thailand especially in the terms of economics and politics. Allowing more businessmen to run for an election finally leads to corruption and abuse of power. This is because they often do things for their own family businesses not the country, which generally public benefits must be the highest priority for the administration. However, when a politician behaves unethically because of his insider business deals and hidden motives, benefits concentrate in just a few hands. When politics in Thailand began cannot be stated accurately. So far, politics has been what protects sovereignty and authority's power, saves the country from external threats, maintains peace and discipline in the society, and overcomes all the challenges. Moreover, political force is also the key which helps the country develop continually. Before the revolution of 1932, Thai kingdom was under absolute rule of the monarch at that time, Phrabat Somdet Phra Poramentharamaha Mongkut or Phra Chom Klao Chao Yu Hua (Rama IV). However, after the democratic revolution in 1932, the country officially became under a constitutional monarchy with a prime ministry as the head of the government. From time to time, the changes in the political system's role have taken place many times due to political environment and economics. Nowadays, there are more than two million officials in Thai political system working throughout the country.

Keywords: Ethics, Politician, Politics, Political system.

บทนำ (Introduction)

คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง จึงถือเป็นหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง เนื่องจากเป็นกลไกในการชักนำบุคลากรที่มีศักยภาพ คุณธรรมและจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมือง และเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจัดระบบการเลือกสรรผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างชอบธรรม ซึ่งการสร้างผู้นำและนักการเมืองที่มีคุณธรรมและมีความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่อประชาชนนั้น ต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง การมีบทลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้นำและนักการเมืองที่ประพฤติผิดหรือทุจริต การจัดให้มีกลไก สถาบันหรือองค์กรในการอบรมหรือให้การศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม บัญญัติเรื่องคุณธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 279-290 ซึ่งทำให้มีการจัดทำประมวลจริยธรรมขึ้นด้วย รวมทั้งกำหนดให้มีกลไกและระบบในการดำเนินงาน เพื่อให้การตระหนักและเห็น ความสำคัญในประเด็นคุณธรรมจริยธรรม ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และต้องมีส่วนร่วมในการช่วยกันสอดส่องดูแลคุณธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสอดคล้องกับประมวลจริยธรรมที่ภาครัฐได้จัดทำขึ้นจามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ความหมายของจริยธรรม

คำว่าจริยธรรมมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าจริยศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันอีกหลายคำ บางครั้งก็มีการนำมาใช้แทนกัน ซึ่งให้ความหมายทั้งที่และแตกต่างกัน ดังนั้นการทำความเข้าใจความหมายและขอบข่ายของจริยธรรมกับคำศัพท์เกี่ยวข้องในหลายมุมมองทำให้ทราบถึงทัศนะมุมมองของผู้รู้ต่างๆ ที่พยายามศึกษาแนวคิดจริยธรรมในด้านการแตกต่างกันออกไป โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคำว่าจริยธรรม ผู้ฟังหรือผู้อ่านมักจะพิจารณาอยู่ในกรอบคิดเกี่ยวกับศาสนา ทั้งนี้เพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม ดังคำกล่าวของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ว่า “จริยธรรมของสังคมไทยขึ้นอยู่กับศีลธรรมของพระพุทธศาสนาว่ากำหนดหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันไว้อย่างไร หลักจริยธรรมก็จะกำหนดให้ปฏิบัติตาม เช่นนั้น”

ทั้งนี้ จริยธรรมมาจากคำว่า จริย กับ ธรรมะ จริย หมายถึง ความประพฤติ กริยาที่ควรประพฤติ ธรรมะหมายถึง คุณความดี สอนในศาสนา หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา ความ

จริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ กฎหมาย สิ่งของทั้งหลาย เมื่อพิจารณาตามรูปคำ จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535 ให้คำนามว่า “จริยธรรม” คือธรรมที่เป็น ข้อ ประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม จากความหมายดังกล่าวหากมีการจัดระดับจริยธรรม (สาโรช บัวศรี 2526, หน้า 15) ได้ให้ความเห็นว่า จริยธรรมมีหลายระดับ ซึ่งสามารถจำแนกตาม ระดับกว้างๆ ได้ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับของผู้ครองเรือน คือโลกียจริยธรรม กับระดับของผู้ที่สละ บ้านเรือนแล้ว คือ โลกุตระธรรม

ในความหมายที่เฉพาะเจาะจงนั้น ศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ เห็นว่า จริยธรรม หมายถึง ความถูกต้องดีงาม สังคมทุกสังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์กติกา บรรทัดฐาน ของตัวเองว่าอะไร เป็นสิ่งที่ดีงาม และอะไรคือความถูกต้อง โดยทั่วไปไม่ได้มีการเขียนเป็นกฎ ข้อบังคับให้สมาชิกทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งหากมีการละเมิดจะถูกลงโทษโดยสังคมใน ขณะเดียวกัน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2542) จริยธรรมกับค่านิยมมีความหมายแตกต่างกัน เฉพาะในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติยากที่จะชี้ให้เห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ จริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติ มีสังคมมุ่งหวังให้คนในสังคมนั้นประพฤติมี ความถูกต้องในความประพฤติ มีเสรีภาพภายในของเขตของมโนธรรม (Conscience) มีหน้าที่ที่ สมาชิกในสังคมพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ขึ้นในสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด

ค่านิยม หมายถึง ความโน้มเอียง หรือแนวทางที่คนจะประพฤติตนไปในแนวทางใด แนวทางหนึ่งที่เราเองได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วว่า เป็นสิ่งที่สำหรับตนหรือสังคมยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามแนวคิดนั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยก็ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ค่านิยมมีความ หมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับความดีงามในความประพฤติ โดยผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบถึง ผลที่จะเกิดขึ้นจากความประพฤตินั้นๆ ถ้าหากเป็นเพียงเจตคติ (Attitude) ความเชื่อ (Belief) ยังไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นค่านิยมจนกว่าจะได้พิจารณาถึงผลที่จะตามมาจากความประพฤติหรือ การกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบและมีความปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ ยังเห็นว่าโครงสร้างของแนวคิดด้านจริยธรรม จะประกอบด้วยคุณธรรม หลายประการ ซึ่งส่วนมากมาจากคำสอนทางศาสนา ดังนี้

1. วามรับผิดชอบ (Accountability) คือ ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ผูกพัน ด้วยความ

พากเพียร และความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปฏิบัติหน้าที่ ให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ (Honesty) คือ การประพฤติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติ

ปฏิบัติ อย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

3. ความมีเหตุผล (Rationality) คือ ความสามารถในการใช้ปัญญา ในการประพฤติปฏิบัติรู้จักไตร่

ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของตนเอง ที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้

4. ความกตัญญูทวาที (Gratitude) คือ ความรู้สำนึกในการอุปการคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นมีต่อเรา

5. ความมีระเบียบวินัย (Disciplined) คือ การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสม

กับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม

6. ความเสียสละ (Sacrifice) คือ การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่บุคคลที่ควรให้ด้วยกำลังกาย

กำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเอง

7. การประหยัด (Thrifty) คือ การใช้สิ่งของพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ให้มีส่วนเกิน

มากนัก รวมทั้งการรู้จักประมาณระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะ

8. ความอุตสาหะ (Diligence) คือ ความพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงาน

9. ความสามัคคี (Harmony) คือ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความพร้อมเพรียงร่วมมือกัน กระทำ

กิจการให้ลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

10. ความเมตตาและกรุณา (Loving Kindness and Compassion) คือ ความรักใคร่ปรารถนาจะให้

ผู้อื่นมีสุข กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

11. ความยุติธรรม (Justice) คือ การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความ เป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง

พระราชวรมุนี ได้กล่าวถึงจริยธรรมในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การคล่องชีวิตการใช้ชีวิตการเคลื่อนไหวของชีวิตทุกด้านทุกระดับ ทั้งทางกาย ทาง วาจา ทางใจ การปฏิบัติกรรมฐานเจริญสมาธิ บำเพ็ญสมณะ เจริญวิปัสสนา จากนิยามข้างต้น แม้ว่าจริยธรรมไม่สามารถแยกได้จากศีลธรรม แต่คำว่าจริยธรรมจะมีความหมายกว้างกว่า ศีลธรรม เพราะศีลธรรมเป็นหลักคำสอนทางศาสนาที่ว่าด้วยความประพฤติปฏิบัติชอบ ส่วน จริยธรรม หมายถึง หลักแห่งความประพฤติปฏิบัติชอบ ซึ่งมีรากฐานอยู่บนหลักคำสอนของ ศาสนา ปรัชญาและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึง สภาพชีวิตที่ตรงคุณค่าที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ เหตุที่จริยธรรมมักอิงอยู่กับศาสนา เนื่องจากคำสอน ทางศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม แต่ไม่ได้หมายความว่าจริยธรรมอิงอยู่กับหลักคำ สอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แท้ที่จริงจริยธรรมยังหยั่งรากอยู่บนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี และโดยนัยนี้ บางท่านเรียกหลักแห่งความประพฤติอันเนื่องมาจากคำสอนทางศาสนา ว่า ศีลธรรม และเรียกหลักแห่งความประพฤติอันพัฒนามาจากแหล่งอื่นว่าจริยธรรม นอกจากนี้ จริยธรรมยังมีใช้กฎหมาย เนื่องจากกฎหมายเป็นสิ่งบังคับให้คนทำตาม แลมีบทลงโทษสำหรับ ผู้ฝ่าฝืน สาเหตุที่คนเคารพเชื่อฟังกฎหมายเพราะกลัวถูกลงโทษ ขณะที่จริยธรรมไม่มีบทลงโทษ ดังนั้น คนมีจริยธรรมเพราะแรงจูงใจ อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรมใน ฐานะเป็นแรงหนุนจากภายนอกเพื่อให้คนมีจริยธรรม (พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2528)

ส่วนคำว่า จริยศาสตร์ มาจากภาษาสันสกฤต 2 คำ คือ จริย หมายถึง ความ ประพฤติ กับศาสตร์ หมายถึง ความรู้ จะแปลตามตัวอักษร จริยศาสตร์ หมายถึง ความรู้ เกี่ยวกับความประพฤติ จริยศาสตร์ในภาษาอังกฤษ คือ Ethicsl ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า Ethos มีความหมายว่า Customll คือ ขนบธรรมเนียม หรือ ธรรมเนียมปฏิบัติ และคำว่า Ethics มี ความหมายว่า ศาสตร์แห่งศีลธรรม (Science of Morals) ทั้งนี้ ตามพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายจริยธรรมว่า เป็นปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยความ ประพฤติ และการครองชีวิต ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควร อะไรไม่ควร (แสง จันทร์งาม, 2550)

ดังนั้น จริยศาสตร์จึงหมายถึง ความรู้ หลักการ หรือทฤษฎีที่ใช้เหตุผลแยกความดีออกจากความชั่ว เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญา และเป็นศาสตร์ที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติของมนุษย์ ทำให้จริยศาสตร์มีความเด่นชัดแตกต่างไปจากศาสตร์ที่มีรูปแบบอื่นๆ อาทิ คณิตศาสตร์ ตรรกศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เชิงผัสสะต่างๆ (Empirical Sciences) เช่น เคมี และฟิสิกส์

นอกจากนี้ ยังมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าจริยธรรม ซึ่งบางกรณีอาจก่อให้เกิดความสับสน มีการนำไปใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน และไม่ตรงกับความหมายที่แท้จริง อาทิ คำว่า จรรยา คุณธรรม ศีลธรรม จรรยาบรรณ มโนธรรม มารยาท ธรรมาภิบาล กล่าวคือ

“จรรยา” (Etiquette) หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติในหมู่คณะ เช่น จรรยาคู จรรยาตำรวจ ฯลฯ

“คุณธรรม” (Virtue) คือ คุณ + ธรรมะ เป็นคุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม คุณธรรมจึงเป็นจริยธรรมที่แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภท หากประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอก็จะเป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจของผู้คน คุณธรรมจึงเป็นจริยธรรมที่ฝึกฝนจนเป็นนิสัย เช่น ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน เสียสละ รับผิดชอบ

“จรรยาบรรณ” (Code of Conduct) หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก

“มโนธรรม” (Conscience) หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกว่าจะอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เชื่อกันว่า มนุษย์ทุกคนมีมโนธรรม เนื่องจากบางขณะเราจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจ ระหว่างความรู้สึกว่าต้องทำสิ่งหนึ่ง และรู้ว่าควรทำอีกสิ่งหนึ่ง

“มารยาท” (Manner) หมายถึง กิริยา วาจา ที่สังคมกำหนดไว้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกันไป

“ธรรมาภิบาล” (Good Governance) หมายถึง การจัดการปกครอง การบริหารกิจการบ้านเมือง การควบคุมดูแลกิจการ การกำกับดูแลที่ดี อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ (Process) และระบบ (System) ซึ่งองค์การหรือสังคมได้มีการปฏิบัติหรือดำเนินการ (Operate) ปกครองด้วยคุณความดี ซื่อตรงต่อกัน มั่นคงในสัญญาที่มีต่อกัน ซึ่งจะครอบคลุมประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน นิติธรรม ความโปร่งใส การตอบสนอง

การแสวงหาฉันทามติ ความถูกต้อง ความเสมอภาค ยุติธรรม เทียงธรรม ประสิทธิผลและ
ประสิทธิภาพ ภาวะรับผิดชอบ

นอกจากนี้ ยังคำที่มีความเกี่ยวข้องกับคำว่า จริยธรรม อีกคำหนึ่ง คือ คำว่า
ทศพิธราชธรรม (Virtues of the King) ซึ่งหมายถึงจริยวัตร 10 ประการ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรง
ประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้
มีความเป็นไปโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน ถือได้ว่าเป็นหลักจริยธรรมอีก
อันหนึ่งสำหรับนักการเมือง ที่ต้องนำไปปฏิบัติในหน้าที่การงานการปกครอง คุณธรรมทั้ง 10
ประการ คือ

- ทาน คือ การให้ การเสียสละ การให้น้ำใจ
- ศีล คือ ความประพฤติที่ดีงาม ทั้งกาย วาจา ใจ ให้ปราศจากโทษ
- บริจาค คือ การเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อความสุขส่วนรวม
- ความซื่อตรง คือ ความซื่อตรงในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง ดำรงอยู่ในสัตย์สุจริต
- ความอ่อนโยน คือ การมีอัธยาศัยอ่อนโยน เคารพเหตุผลที่ควร มีสัมมาคารวะต่อผู้
อาวุโส
- ความเพียร คือ ความอุตสาหะในการปฏิบัติงาน โดยปราศจากความเกียจคร้าน
- ความไม่โกรธ คือ ไม่มุ่งร้ายผู้อื่น แม้จะลงโทษผู้ทำผิดก็ทำตามเหตุผล
- ความไม่เบียดเบียน คือ การไม่ก่อทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่น
- ความอดทน คือ การรักษาอาการ กาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย การอดทนต่อสิ่งทั้ง
ปวง
- ความยุติธรรม คือ ความหนักแน่น ถือความถูกต้อง เทียงธรรมเป็นหลัก

จากที่กล่าวมาข้างต้นคำว่าจริยธรรม คุณธรรม จรรยาบรรณ ล้วนมีเป้าหมายเพื่อ การ
ควบคุมตนเอง และส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น ส่วนคำว่าธรรมาภิบาลใช้เพื่อเป็นกลไก
ควบคุม โครงสร้าง ระบบ และกระบวนการส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือองค์กร
กล่าวโดยสรุปจริยธรรมคือ สิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ โดยธรรมชาติ ซึ่งจะต้องพัฒนาขึ้นมาโดย
อาศัยกฎเกณฑ์ความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤติที่ได้จากการทางศีลธรรม หลักปรัชญา
วัฒนธรรม กฎหมายหรือจารีตประเพณี เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม นอกจากนี้

จริยธรรมยังใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกความประพฤติ การกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์เป็นศีลธรรมที่ใช้เฉพาะกลุ่ม

ความจำเป็นของการมีจริยธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลานาน และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปอย่างหลากหลาย จนยากต่อการแก้ไขสภาพปัญหาเกิดขึ้นมาจากปัจจัยหลายประการ โดยปัจจัยที่สำคัญเกิดขึ้นจากพฤติกรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งหมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น ผู้ที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำพนักงาน ผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตาม กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่นที่กรรมการ อนุกรรมการลูกจ้างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ บุคคล หรือคณะบุคคล ที่ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐ ปัจจุบัน ประชาชน คนไทย มีมุมมองในเรื่องค่านิยมที่ผิด ยกย่องคนร่ำรวย มีอิทธิพล มีตำแหน่งหน้าที่ การงานสูง ให้การเคารพนับถือ และมองว่าเป็นคนดี เสมอแต่ละคนมีความคิดว่าจะได้พึ่งพาอาศัยอุปถัมภ์ค้ำจุนกัน โดยไม่คิดถึงความถูกต้องในสังคมปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการอุปถัมภ์ มาเป็นสภาพการตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน จนกลายเป็นการทุจริตคอร์รัปชันในหลายรูปแบบ ฝังรากลึกต่อการแก้ไข ปัญหาส่วนใหญ่เกิดมาจากการใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์สำหรับตนเองหรือพวกพ้องในทางปกครองของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นับวันจะมีการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในสังคมไทย เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นการเรียกรับเงินจากผู้ประกอบการค้าต่างๆ การจัดซื้อนม โรงเรียน การจัดซื้อยาของเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข การยกยอภักดิ์สินทางราชการ จนดูเหมือนว่าสังคมไทยในปัจจุบันเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติไปแล้ว ดังที่สำนักงานเอแบคโพล ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนใน 17 จังหวัดทั่วประเทศ จำนวน 1,228 ครั้งเรือน เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 84.5 มองว่าปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่อง ปกติธรรมดาในการทำธุรกิจ แต่ที่น่าวิตกเป็นอย่างยิ่งคือ ประชาชนร้อยละ 51.2 มีความเห็นว่ายอมรับได้ที่รัฐบาลจะทุจริตคอร์รัปชัน ถ้าทุกจิตคอร์รัปชันแล้ว ทำให้ประเทศรุ่งเรืองและประชาชนกินดีอยู่ดี เพราะไม่ว่ารัฐบาลไหนก็ล้วนแต่ มีการทุจริตคอร์รัปชันทั้งนั้น (หนังสือพิมพ์แนวหน้า ปี ที่ 30 ฉบับที่ 10316 วันอังคารที่ 30 มิถุนายน 2552)

การนำจริยธรรมไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในหน่วยงานภาครัฐ

การปฏิบัติราชการให้สำเร็จผลที่พึงประสงค์ นั้นนอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถในทางวิชาการแล้ว แต่ละบุคคลยังจะต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่น ความมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบคายในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมกันด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนทั้งแต่ตนเองและแผ่นดิน

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า จริยธรรมเป็นแนวคิดที่ต้องการควบคุมพฤติกรรมของคน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รัฐ ถือว่าเป็นบุคคลสาธารณะ และมีความเกี่ยวข้องกับภารกิจที่สำคัญของประเทศ ทั้งในเรื่องการตรวจสอบการในอำนาจรัฐ การปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยวินิจฉัยว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีความหมายกว้างกว่า “ข้าราชการการเมือง” โดยมีความเห็นว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายความว่า บรรดาผู้รับผิดชอบงานด้านการเมืองทั้งหมดโดยงานการเมืองนั้นจะเป็นงานที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย (Policy) เพื่อให้ฝ่ายปกครองที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานประจำรับไปบริหาร (Administration) ให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดนั้น“ ดังนั้น “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” จึงหมายถึง คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาและผู้ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน โดยนัยดังกล่าว สมาชิกสภาจึงรวมถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมีฐานะเป็น “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ตามความเห็นของกรรมการร่างกฎหมายด้วย (คำวินิจฉัยที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย คณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 621/2549 เรื่องผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ธันวาคม 2549.)

ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ในตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐขึ้นมา เพื่อเน้นการปลูกฝังให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรมและมีจิตสำนึกที่ดีต่อการที่จะสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้อยู่ในจิตใจได้นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องตระหนัก ถึงคุณธรรม ความดีงาม และต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี

อคติ 4 กับราชการไทย

ข้าราชการเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องมีไว้ในตัวเอง นั่นคือ การมีคุณธรรมและจริยธรรม ใช้ศีลเป็นเครื่องมือให้เกิดสมาธิ และใช้สมาธิก่อให้เกิดปัญญา การเป็นผู้ให้ เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม ทั้งกาย วาจา และจิตใจ มีการเสียสละหรือบริจาคสิ่งของต่างๆ มีความซื่อตรง คือความซื่อสัตย์ ปฏิบัติภารกิจหน้าที่โดยสุจริต มีความจริงใจ มีอัธยาศัยไมตรี อ่อนโยน ไม่เย่อหยิ่งในตน และในงานนั้น เป็นผู้ที่มีความหนักแน่นคือการแผดเผากิเลสตัณหาให้เข้ามาครอบงำจิตใจ ระงับยับยั้งข่มใจ รู้จักความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยการใช้เมตตาธรรม คือความไม่โกรธ ไม่เบียดเบียน การให้อภัยบุคคลอื่น เป็นผู้ที่มีความอดทนในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน และอดทนต่อการกล่าวหาว่าติเตียนของผู้อื่นและคนรอบข้าง ซึ่งจะเห็นว่าการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีนั้นกระทำได้ยากเนื่องจากสภาพแวดล้อมสิ่งจูงใจทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเราเป็นตัวแปรที่สำคัญ สังคมมุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ และสาเหตุของการกระทำความผิดต่างๆ นั้นเกิดจากการที่บุคคลนั้นขาดคุณธรรมหรือจริยธรรม

ในการปรับเปลี่ยนระบบบริหารภาครัฐของไทยเพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ ในช่วงของรัฐบาลชุด พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เริ่มปรากฏเป็นรูปธรรมเมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อเดือนตุลาคม 2545 ซึ่งทำให้มีการปรับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการใหม่จาก 14 กระทรวง 1 ทบวง มาเป็น 20 กระทรวง และได้มีการกำหนดให้มี คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยให้มีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการ โดยการปฏิรูประบบราชการในยุคนี้จึงเรียกว่า “การพัฒนาระบบราชการ” เครื่องมือที่สำคัญคือ

1. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2550)
2. พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งออกตามมาตรา 3/1 และมาตรา 71/10(5) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545
3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการมอบอำนาจ พ.ศ. 2546
4. โครงการพัฒนาผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning Program) เพื่อพัฒนาผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บริหารของกระทรวง นำร่องในการบริหารการเปลี่ยนแปลงตามหลักการและแนวทางในการพัฒนาระบบราชการ

สำหรับสาระสำคัญของการพัฒนาระบบราชการซึ่งขับเคลื่อนด้วยเครื่องมือต่างๆ ตามที่กล่าวมานี้ หากพิจารณาจากมุมมองทางด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงก็จะเห็นว่าการพัฒนาระบบราชการในครั้งนี้ เป็นการนำหลักการและเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร และองค์การที่เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ นั่นเอง กล่าวคือ (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546, หน้า 58 - 59)

อคติ ความลำเอียงมี 4 คือ

คำว่า "อคติ" แปลว่า ทางที่ไม่ควรดำเนินไป, ไม่ใช่ทางที่จะเดินต่อไป หรือไม่ควรประพฤติปฏิบัติ.คำว่า อคติ ในภาษาไทยหมายถึง ความลำเอียง, ความไม่เที่ยงธรรม, ความไม่ยุติธรรม ฯลฯ

"อคติ" เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ยังมีกิเลส ซึ่งจะต้องมีอยู่ด้วยกันทุกคน เพราะปกติคนเราจะทำอะไรก็ตาม มักจะคิดถึงประโยชน์ของตนเอง ญาติพี่น้อง หรือพวกพ้องก่อนเสมอ ซึ่งการกระทำในลักษณะเช่นนี้ เป็นสาเหตุให้ความถูกต้องอยู่เหนือความถูกต้อง ความผิดอยู่เหนือความถูก หรือผิดเป็นชอบ

"อคติ" มี 4 คือ

1. ฉันทาคติ แปลว่า ลำเอียงเพราะรัก หรือเพราะความพอใจ
2. โทสาคติ แปลว่า ลำเอียงเพราะโกรธหรือเกลียด
3. โมหาคติ แปลว่า ลำเอียงเพราะความเขลา โดยไม่พิจารณาให้ถ่องแท้ว่าอะไรถูก, อะไรผิด, อะไรควร, หรืออะไรไม่ควร

4. ภยาคติ แปลว่า ลำเอียงเพราะกลัวหรือเพราะเกรงใจ

ความลำเอียงทั้ง 4 ประการนี้ เป็นอันตรายอย่างมาก ทุกยุคทุกสมัยที่บุคคลที่เป็นผู้ใหญ่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการปกครองบังคับบัญชาบุคคลอื่นด้วยแล้ว มีความลำเอียง (อคติ) อยู่เพียงข้อใดข้อหนึ่งเท่านั้น ก็จะทำให้เกิดความสูญเสียความยุติธรรม

โดยปกติคนเราชอบความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และเกลียดความลำเอียง การที่เราจะสร้างความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และหลีกเลี่ยงความลำเอียงได้นั้น ค่อนข้างยาก วิธีเดียวที่ทำได้ คือ ฝึกฝนจิตใจ โดยถือหลัก เอาใจเขามาใส่ใจเรา เราเกลียดความอยุติธรรม ความไม่ชอบธรรมอย่างไร คนอื่นก็เช่นเดียวกับเรา เกลียดความลำเอียงรักความยุติธรรมเหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม ในเมื่อเรายังเป็นปุถุชนอยู่ ก็ย่อมมีความลำเอียงอยู่เป็นธรรมดาไม่มากนัก แต่เราก็ควรพยายามสร้างความยุติธรรมให้มากด้วยการพยายามละความลำเอียงลง แม้เพียงเล็กน้อยก็ยังดีผู้ที่ละอคติทั้ง ๔ ได้อย่างเด็ดขาดคือ พระสภากาฬามิผลขึ้นไปเท่านั้น

ธรรมาภิบาลในการบริหารราชการ

ธรรมาภิบาล หรือในกฎหมายใช้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถานว่า วิธีการปกครองที่ดี (อังกฤษ: good governance) เป็นคำซึ่งความหมายนั้นยังไม่แน่ไม่นอน ปรากฏใช้ในวรรณกรรมทางการพัฒนาระหว่างประเทศเพื่อพรรณนาวิธีการที่สำนักราชการบ้านเมืองจะดำเนินกิจการบ้านเมืองและบริหารทรัพยากรบ้านเมืองไปในทางที่รับประกันว่าสิทธิมนุษยชนจะบังเกิดผลจริงได้เช่นไร

คำว่า "อภิบาล" ใน "ธรรมาภิบาล" นั้น หมายถึง "กระบวนการทำคำวินิจฉัย และกระบวนการเพื่อบังคับใช้ (หรือดเว้นจากการบังคับใช้) ซึ่งคำวินิจฉัยนั้น" และยังใช้แก่องค์กรใดก็ได้ ไม่ว่า บริษัทห้างร้าน หน่วยงานการปกครองระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ หรือระดับระหว่างประเทศ ตลอดจนถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม

แนวความคิดเรื่อง "ธรรมาภิบาล" นั้นมักปรากฏว่าใช้เป็นแบบแผนเปรียบเทียบหน่วยงานทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ก้าวหน้ากับที่ไร้ประสิทธิภาพ แต่ที่ความหมายของคำ "ธรรมาภิบาล" ยังสรุปมิได้นั้น ก็เนื่องจากในโลกร่วมสมัยนี้ รัฐประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมโดยเฉพาะในยุโรปและอเมริกา มีการปกครองที่ "ประสบผลสำเร็จ" เป็นอันมาก สถาบันต่างๆ ในรัฐเหล่านี้จึงมักกำหนดมาตรฐานไว้เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของตนกับของสถาบันในรัฐรูปแบบอื่นๆ ต่างๆ กันไป นอกจากนี้ ยังเป็นเพราะว่า คำ "ธรรมาภิบาล" นั้นจะมุ่งหมายถึงบุคคลใดในการปกครองก็ได้ องค์การด้านความช่วยเหลือกับทั้งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในประเทศที่เจริญแล้วจึงมักนิยามค่านั่นต่างๆ กันไปแล้วแต่บริบท เพื่อวางข้อกำหนดและข้อเรียกร้องต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับระเบียบวาระและอุดมการณ์ของตน

ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมาภิบาล หมายถึง แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชนและภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ใน ความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแผนภาพ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของ ตัวบุคคล จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรม และความยุติธรรม รวมทั้งมีความรัดกุมและ รวดเร็วด้วย

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริม ให้อุบลากรพัฒนาตนเอง ไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จรงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริต เป็นนิสัย ประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใส พอเทียบได้ว่ามีความหมาย ตรงข้าม หรือ เกือบตรงข้าม กับการทุจริต คอร์รัปชัน โดยที่เรื่องทุจริต คอร์รัปชัน ให้มี ความหมายในเชิงลบ และความน่าสะพรึงกลัวแฝงอยู่ ความโปร่งใสเป็นคำศัพท์ที่ให้แง่บวกในเชิงบวก และให้ความ สนใจในเชิงสงบสุข ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้สะดวกและเข้าใจง่าย และมีกระบวนการ ให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจนในการนี้ เพื่อเป็น สิริมงคลแก่บุคลากรที่ ปฏิบัติงานให้มีความโปร่งใส ขออัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งในองค์พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง ได้แก่ ผู้ที่มีความสุจริต และ บริสุทธีใจ แม้จะมีความรู้่น้อยก็ยอมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธีใจ

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาสให้บุคลากรหรือผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องเข้ามา มี ส่วนร่วมทางการ บริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และหรือ คณะทำงานโดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำ ปรีกษา ร่วม วางแผนและร่วมปฏิบัติ

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความ รับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการ การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และ เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากกระทำของ ตนเอง

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรงค์ให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

จริยธรรมทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

“จริยธรรม” มาจากคำ 2 คำ คำ คือ จริย + ธรรม ซึ่งแปลตามศัพท์ คือ จริยะ แปลว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ คำว่า ธรรม แปลว่า คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลัก ปฏิบัติในทางศาสนา ความจริงความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ เมื่อนำคำสองคำนี้มา

รวมกันเป็นคำว่า จริยธรรม ซึ่งหมายถึงความเคยชินของจิตใจ ซึ่งความเคยชินนั้นเองก่อให้เกิดการกระทำอันง่ายดายออกมาจากจิตวิญญาณ โดยไม่ต้องรังสรรค์หรือใคร่ครวญอีกต่อไป เป็นการกระทำหรือความประพฤติดีอันเป็นสาเหตุทำให้ผู้กระทำได้รับความสรรเสริญเยินยอ ดังนั้น ทุกความประพฤติที่ดีงามจึงเรียกว่า จริยธรรม ส่วนทุกความประพฤติที่ไม่ดีเรียกว่าเป็น จริยธรรม

ดังนั้น จริยธรรมที่ดีงามนั้นก็พื้นฐานหรือบ่อเกิดของความสำเร็จในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะถ้าหากมนุษย์ไม่มีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในตัวแล้ว มนุษย์ก็จะไม่รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี และที่สำคัญมนุษย์ก็จะไม่รู้จักรักที่จะพัฒนาตนเองและประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าดีขึ้นกว่าเดิมได้

คุณธรรม จริยธรรม กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า “การก้าวไปข้างหน้า เราต้องก้าวไปอย่างมั่นคง เหมือนกันกับบ้านก็ต้องมีเสาเอกที่มั่นคงต้องมีการวางรากฐานของบ้าน” ความเจริญก้าวหน้าในโลกยุคโลกาภิวัตน์ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่าง ให้เป็นไปตามกระแสของการวิวัฒนาการ หรือตามสิ่งที่ต้องการของโลก ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีการพัฒนาเป็นลำดับอย่างรวดเร็ว แต่การพัฒนานั้นไม่ได้เป็น การพัฒนาที่ยั่งยืน トラบใดที่ทุกคนมุ่งแต่หาผลประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงผลที่ได้รับจากการที่พัฒนา ถึงแม้จะมี การศึกษาสูง เพียงใดก็ตาม หากขาดความ พอดีของสังคมที่เป็นอยู่ ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมามากมายภายหลังมิได้หยุดหย่อนทั้งนี้มีสาเหตุมาจากฝีมือของมนุษย์เองขาดคุณธรรม จริยธรรม

การสร้างความรู้คู่คุณธรรมเป็นประเด็นที่ถูกหยิบขึ้นมาถกแถลงกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เพราะดูเหมือนจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะมาเป็นตัวช่วยในการกำหนดพฤติกรรมให้คนในสังคมไทยได้สำนึกในความเป็นไทย, สำนึกต่อประเทศ และสังคม นอกเหนือจากการเน้นเพียงแค่ “คนเก่ง” แล้วต้องเป็น “คนดี” อันนับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ “ต้นเหตุ” เป็นการ “ป้องกัน” อย่างแท้จริง แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสงบสุขได้นั้น จึงเกิดแนวคิดว่าจะต้องพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงควบคู่กับการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง ไม่หวั่นไหว พร้อมทั้งพัฒนาสมองให้มีวิชาความรู้สติปัญญา มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข สภาพปัญหาในปัจจุบัน ไม่ใช่เกิดในเมืองไทยเท่านั้น ในต่างประเทศเองก็ประสบปัญหาการมีแต่คนเก่งแต่ขาดคนดีด้วยกันทั้งสิ้นโดยมีพื้นฐานปัญหาคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา และปัญหา

โรคภัย ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เราจะเป็นได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์เองบ้าง จากภยันธรรมชาติบ้างโดยประเด็นสำคัญสรุปได้เป็น 2 ประเด็น คือ

1. ปัญหาทางกายภาพหรือปัญหาภายนอก เช่น ปัญหาขาดปัจจัยสี่ หรือปัญหาที่เกี่ยวกับร่างกายของเราเองหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นและสิ่งอื่น

2. ปัญหาภายในหรือปัญหาทางด้านจิตใจ เป็นปัญหาที่ทำให้จิตใจเป็นทุกข์วิตกกังวล เศร้าโศกเสียใจ หรือปัญหาเกิดจากจิตคิดผิดและปัญหาสองที่เกิดจากความรู้สึกผิด เห็นผิด แนวทางในการแก้ปัญหาที่ถูกต้องนั้นจะต้องแก้ที่ใจก่อน ตั้งสติคิดพิจารณาด้วยสติปัญญา เมื่อจิตใจมีสติ สมาธิ ปัญญา จึงหาวิธีแก้ปัญหาภายนอกด้วยจิตใจที่สติปัญญาและเข้มแข็งอดทน หากสุขวิสัยไม่สามารถแก้ปัญหาได้ต้องวางใจเป็นอุเบกขาวางใจเป็นกลางซึ่งจะเห็นได้ว่าวิธีที่ดีที่สุดคือ พัฒนาจิตใจให้มีความรู้คู่คุณธรรมพัฒนาจิตใจของตนให้เป็นมนุษย์ทั้งกายและจิตใจ อันดับแรกต้องมีมนุษยธรรม ศีล 5 มารฝึกอบรมจิตใจให้มีสติ สมาธิ ปัญญา มีเมตตา กรุณา เป็นการป้องกันไม่ให้คนหลงผิดคิดชั่ว ไม่ทำความชั่วทั้งทำง่าย วาจา และใจ ประเด็นดังนี้ นักพัฒนาไม่ควรมองข้าม

การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ทั้งกายและใจได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปลูกฝัง ตั้งแต่เด็กให้มีการพัฒนาชีวิตในทางที่ดีเป็นคนดี และมีความดี 5 ประการในตน ได้แก่ ความรู้ดี ความสามารถดี ความคิดดี ความประพฤติดี และความมีจิตใจที่ดีงาม โดยการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานในเด็กซึ่ง ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร ความฉลาดมีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาในการทำงานและรู้จักดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ความเสียสละต่อส่วนรวม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละต่อผู้อื่น สังคมประเทศชาติ ความมีวินัย เคารพกฎหมาย กฎกติกาของสังคม จึงจะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ใจเมตตา มีความรัก ความปรารถนาดีต่อตนเองปละผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่นทั้งด้วยกาย วาจา ใจ ความสามัคคี รู้จักให้อภัย หนีความชั่ว มีหิริ ความละอายต่อบาปต่อความชั่วไม่ทำผิดไม่ทำชั่ว กลัวความผิด มีโอตตปปะความเกรงกลัวต่อบาป และคิดช่วยศาสนา เมื่อมีการศึกษาดี สร้างตน มีฐานะ หลักฐานพอสมควรแล้วก็ทำให้ประโยชน์เพื่อผู้อื่น

บทสรุป

การพัฒนาจิตใจให้มีความรู้คู่คุณธรรมนั้นก็ต้องพัฒนาผู้ใหญ่ควบคู่กันไปไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครูอาจารย์ ข้าราชการ นักการเมือง ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้คู่คุณธรรม และ ผู้ใหญ่

ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก สื่อมวลชนต้องเสนอข่าวคนดีที่เป็นตัวอย่างที่ดี ยกย่องคนดีอย่าส่งเสริมสิ่งที่ยั่ววนให้กำเริบซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาสังคมอย่างที่เห็นในปัจจุบัน เราต้องช่วยกันเผยแพร่คุณธรรมเข้าสู่จิตใจประชาชน เมื่อคนในสังคมรู้ธรรมะ และศีลธรรมประจำใจจะเป็นเหตุให้คิดดี ทำดีพูดดี ความสงบสุขจะเกิดขึ้นในครอบครัว ในสังคม อย่างแน่นอน ในที่นี้ขอเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานให้แก่เด็ก ดังนี้

การทำซ้ำๆ การปลูกฝังคุณธรรมโดยการทำซ้ำๆ นับเป็นหัวใจสำคัญของความจำซึ่งเป็นคำของนักปราชญ์ ที่มีมาแต่โบราณ ให้สอนแก่บุตรหลานให้รู้จักทำดี ซึ่งหมายถึง การที่จะให้มนุษย์สามารถจดจำได้อย่างดีนั้น ต้องสอนหรือให้กระทำซ้ำๆ หรือบ่อยๆ ในเรื่องเดิมหรือในเรื่องที่ต้องการจะให้จดให้จำ ดังนั้นหากต้องการที่จะปลูกฝังค่านิยม หรือความคิดใดๆ ให้กับใครๆ ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ ก็ใช้วิธีการ “ซ้ำๆ ซากๆ” ด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่นเกม, การใช้ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง เครื่องบันทึกเสียง, การตั้งความหวัง, การยกคำพูดผู้อื่นมาอ้าง, การอธิบาย การเทศนา การตักเตือน, การยกย่อง สรรเสริญ ชมเชย, การแก้ไขวิจารณ์ข้อบกพร่อง, การตัดสิน แลให้รางวัล การให้คะแนน การประกวด การประเมินค่า, ระเบียบข้อบังคับ, เกณฑ์, การสาบาน, พิธีกรรมต่างๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี, ใช้วิธีปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เดือนละเรื่อง, การใช้สัญลักษณ์, ป้ายประกาศ, คำคม คำพังเพย สุภาษิต, อบรมคุณธรรม ค่านิยม จริยธรรม, ให้อธิบายคำถามทางจริยธรรม, สอนจริยศาสตร์สอนเด็กให้มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น, หาวิธีให้ได้รู้คุณค่าของตนเอง เช่น การเล่นเกม เป็นต้น

ควรสอดแทรกคุณธรรมลงในกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้สามารถพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยไม่ต้องมีวิชาคุณธรรมให้เรียนเป็นพิเศษ เช่น การฝึกทดลองทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกทดลองด้วยตนเอง เพราะการทำงานร่วมกับผู้อื่นต้องมีความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความอดทน ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ สุจริต หากทำได้มากๆ บ่อยๆ ก็จะกลายเป็นเจตคติ เป็นการปลูกฝังคุณธรรม ต้องเลือกที่จะปลูกฝังเรื่องใดแก่ใครก่อน แล้วจึงออกแบบวิธีการต่างๆ ข้างต้น สุดท้ายจึงนำไปฝังให้กับบุคคลเป้าหมาย โดยผ่านทางประสาทตา หู หรือประสาทสัมผัสอื่นๆ เพื่อให้เข้าไปอยู่ในบันทึกความทรงจำของสมอง โดยการทำซ้ำๆ ซากๆ กลายเป็นความทรงจำ ความเชื่อ สำนึก

เอกสารอ้างอิง (References)

- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย**, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- คำวินิจฉัยที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย คณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 621/2549 เรื่องผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ธันวาคม 2549.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาโรช บัวศรี. (2526). **จริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2542). **จริยธรรมทางวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้า.
- แสง จันทรงาม. (2550). **80 ปี เชียงใหม่**. กรุงเทพมหานคร: หจก. ธนุชนพรัตน์ตั้ง.

